

SECTIO XXIII.

DE

DIGESTIONE.

§. 351.

Est autem digestionis officina *ventriculus* in vniuersum magis quam vllum aliud viscus animantibus ad vnum fortassis omnibus communis, et si exinde dignitatem interaneorum aestumare velles, omnium facile princeps dicendus.

§. 352.

Humanus quidem ventriculus *a)* insignis amplitudinis virem refert, in adulto plerumque trium et quod excurrit aquae librarum capax, duplicique ostio instructus:

superno altero, quod *cardiam* nominaverunt, quo nempe oesophagus plicata et obli-

a) EUSTACHII tab. X. fig. 1. 2. 3.

RUYSCH *thef. anat.* II. tab. V. fig. 1.

SANTORINI *tab. posth.* XI.

obliquius recedente apertura in ipsum stomachum dilatatur, eiusdemque fundum, sinistrorsum locatum, spectat:

altero inferiore, in quod dextra eaque angustior ventriculi pars abit, quodque *pylorum* vocant, et quod in vicini duodeni cauum paululum descendit.

§. 353.

Situs autem ventriculo non idem est vacuo ac repleto; cum *ille* flaccidus ita dependeat in abdominale cauum, vt maior eius curvatura deorsum spectet, pylorus autem sursum directus plicatum cum duodeno angulum efficiat *b)*:

hic vero cibus turgens maiore ista curvatura antrorsum voluatur *c)*, ita vt pylorus tunc rectiore via in duodenum tendat, cardia vero e contrario in angulum quasi complicata occludatur.

S 3

§. 354.

b) VESALIUS *de c. h. fabrica* L. V. fig. 14. 15.

c) *Id.* l. c. fig. 2.

§. 354.

Tunicæ ventriculū constituunt quaternæ principes, tribus aliis mere cellulosīs quæ istas interiacent, distinctæ.

Extima istarum ventriculo cum reliquo tubo intestinali tantum non omni communis est, et in omenta infra dicenda, continuatur.

Excipit hanc cellulosa tunica ipsi iuncta *muscularis* valde memorabilis, cum ab ea tum insignis ventriculi irritabilitas (§. 300.), tum motus eius peristalticus infra memorandus pendeat. Contexta autem est stratis fibrarum muscularium *d*), quæ quidem vulgo in tres ordines diuidere solent, vnum nempe longitudinalium et binos circularium; (rectarum nempe et obliquarum fibrarum;) quæ tamen infinitis adeo modis variare constat, vt vix quidquam certi de earum directione et distributione statuere liceat.

Sequi-

d) cf. post HALLERUM BERTINUS in *Mém. de l'ac. des sc. de Paris* a. 1761.

Sequitur tertia membrana princeps, quam *nerueam* vocant, inepta sane appellatione, cum ex cellulosa constet stipata, vtraque pagina in laxiorem abiente, quibus exterius muscolari, interius villosae mox nominandae, nectitur. Firma autem est et robusta, adeo ut totius ventriculi basis dicta sit.

Intima denique, quam et abusiue villosam vocant, mollissima est, quasi spongiosa, porosa, et in numerosas complicata rugas *e*), ita ut area eius longe amplior sit quam ea ceterarum quas diximus tunicarum; passim cellulas exhibet minutissimas *f*), iis longe maioribus, quibus reticulum ruminantium elegantissime distinctum est *g*), aliquomodo comparandas.

Muco intima eius superficies obducitur, ex cryptis ut videtur muciparis oriundo,

S 4

quae

e) RUYSCH *thes. anat.* II. tab. V. fig. 2. 3. 4.*

f) v. G. FORDYCE *on the digestion of food* p. 12. 59. 191.

g) PERRAULT *Essais de physique* Vol. III. tab. XIV. fig. 1.

BUFFON *hist. naturelle* Vol. IV. tab. XVII. fig. 2. 3.

quae fane ad pylorum fatis luculenter distinguere licet.

§. 355.

Insigni instruitur ventriculus nervorum apparatu *h*), unde tam summam eius sensibilitatem repetere licet, (qua tam facillime ab omnis fere generis stimulis afficitur, sicutue externi, frigoris &c., sicutue interni aut ab ingestis, aut ab ipsis humoribus inquilinis profecti, sicutue denique mentales:) quam ingentem illum et plane mirabilem consensum, quem cum longe plerisque reliqui corporis functionibus alit; quo praesertim et animi commotionum ad unam omnium in ventriculum imperium, et huius e contrario organi eiusque integritatis in animi serenitatem potentissimus influxus pertinet *i*).

§. 356.

h) WALTER *tab. nervor thorac. et abdom. tab. IV.*

i) JO. H. RAHN *mirum inter caput et viscera abdominis commercium. Gotting. 1771. 4.*

DIT. VEGENS *de sympathia inter ventriculum et caput. LB. 1784. 4.*

§. 356.

Sed non minus memorabilis vasorum quoque ventriculi sanguiferorum et copia et functio est, utpote cuius arteriolae infinitis ramusculorum seriebus cellulosas eius membranas earumque glandulas perreptantes, *succum* secernunt *gastricum*, qui ex intima ventriculi superficie perpetuis quasi riuulis destillare videtur.

§. 357.

In vniuersum quidem is succus quoad partes suas constitutiuas salinae haud dissimilis apparet, aequè antisepticus, validissimum menstruum *k*), ipsum lactis coagulum sensim iterum resoluens *l*).

§. 358.

Et ipsi quidem huicce succo principes in digestionis negotio partes tribuendae videntur, qui victum, si nempe bene mansus

S §

et

k) ED. STEVENS *de alimentorum concoctione*. Edinb. 1777. 8.

LAZ. SPALLANZANI *Dissertationi di fisica animale e vegetabile*. Mutin. 1780. 8. Vol. I.

l) cf. VERATTI in *Comment. instituti Bononiens.* Tom. VI.

et salivali menstruo rite subactus fuerit, ultro resoluit et in pultaceum chymum vertit *m*).

§. 359.

Adiuvant autem eam maximi momenti functionem non vnus generis vires accessoriae et quasi subsidariae, inter quas *motus peristalticus* eminet, quo cibalis ea puls perpetua undulatoria agitatione conquassatur et subigitur *n*); efficacissima utique commotio etsi neque tam ingens eius vis sit, ⁺ qualem quondam iatromathematici fecerunt, neque omnis digestio vnice ab ea pendeat, qui aliorum error fuit.

§. 360.

Ad reliquas autem eiusmodi facultates adiutrices pertinet tum alter motus a preli abdominalis rhythmo ventriculo accedens; tum

m) Quid quod et in funere ipsum ventriculum tunc inertem et vi sua vitali orbem subinde macerare et quasi digerere videtur. cfr. JO. HUNTER *on the digestion of the stomach after death. in philos. Transact. Vol. LXII.*

n) cf. WEFFERI *cicutae aquaticae historia et noxae; in numeris locis.*

+ minor Exsimilis prius 12000 lb i. d. v.
multum magis S. Tringum.

tum calidissima huius visceris sedes, quod ab insigni vicinorum vasorum et viscerum sanguinis copia fouetur, quem ipsum fontum tanti olim aestimarunt, vt coctionis voce pro digestionem vterentur.

§. 361.

Temporis periodum constituere, quo ingesta iunctis hisce quae hactenus enarrauimus viribus in chylum mutantur vix possibile videbitur cogitanti, quam multifaria ratione id pendeat cum a qualitate et quantitate ingestorum, tum a vario virium digerentium virtutis gradu, sed et a curatiore aut negligentiore masticatione qua ingesta ad digestionem praeparantur &c.

In sano enim homine vegetus ventriculus digestibiles ingestorum partes non prius dimittit quam in puluem versae sint. Vnde per se liquet pro victus varietate varium quoque ad eius digestionem tempus requiri o), quod tamen si quid in vniuer-

o) cfr. Jo. WALAEUS *de motu chyli* pag. 534. ed. I.B. 1651. 8.

vnuerfum de eo constituere licet eo redire videtur, vt intra tertiam ad sextam vsque post pafum horam ventriculus plerumque contentam pulsem fenfim fenfimque per pylorum emiferit.

§. 362.

Est autem *pylorus* p) annularis limbus, non vt aliae ventriculi interni rugae vnice a villofa eius tunica formatus, fed et a fubiacentis nerueae fasciculis, quin imo et a muscularis membranae singularibus quibusdam fibris: quae omnia fere conoidum ventriculi exitum conftituunt, qui fere vt vteri oftium in vaginam ita in duodenum porrigitur, et ab eodem quafi comprehenditur.

p) H. PALM. LEVELING *diff. fiftens pylorum* &c. Argent. 1764. 4. recuf. in SANDIFORTH *thef.* Vol. III.